

політичного стану, "перехідність" моменту, розробку законів про вищу освіту чи філософію освіти – погляд порожнечі.

Коло друге. За останні два десятиліття не виникло бодай натяку на методологічну упорядкованість філософії. Спостерігається лише хаос думок і підходів при спорадичній моді на певного філософа (як правило західного) чи філософську систему (наприклад, постмодерн чи феноменологію, а трохи раніше – синергетику) в області викладання філософії. Відсутність чітко позначених методологічних шкіл призводить до того, що студент навіть не знає, до яких власне з філософських шкіл або напрямів він прилучається, не говорячи вже про відсутність у нього вибору. Студент діє за простим принципом: прочитав ксерокопію підручника чи роздруківку з Інтернету – отримав певну кількість балів на семінарі, запам'ятав нашвидкоруч, склав іспит і тут же забув навіть ті екзаменаційні питання, на які відповідав. Відповідно головна мета викладання філософії – навчити мислити правильно – залишається недосяжною. Риторичне запитання – а кому потрібна така філософія?

Отже, зворотний зв'язок між студентами і викладачем відсутній. І ніякий Болонський процес, зміни в підрахунках балів, або відсотків успішності вже нічого не змінять. Ця стіна також подолана.

Коло третє. Існує чимало філософських журналів, але відсутні видання, де б висвітлювались питання викладання філософії у вищій школі. Методика викладання настільки відрізняється від дослідження власне філософських проблем, що вимагає спеціального обговорення. Традиція ж такого обговорення, і це – прикрий факт, у нас відсутня. У той же час таке обговорення було б поза сумнівом не тільки цікаво всякому викладачеві, що небайдуже ставиться до своєї професійної діяльності, але і є по суті тією останньою стіною, зібравшись із силами за якою філософія зможе розпочати контрнаступ.

В.О. Вахній
ЧДТУ

УКРАЇНІ ПОТРІБНА НАЦІОНАЛЬНА ЕЛІТА

Сучасне становище в Україні поставило перед нами питання: як так сталося, що антиукраїнськи налаштована група (власне, переважно кримінального спрямування чужинці), захопила владу в країні і нахабно збиткується з українців, не зазнаючи практично ніякого спротиву з боку останніх. Складне питання, на яке не просто відповісти. Та все ж можна відзначити найважливіший фактор. Це те, що з гіркотою доводиться визначити: український етнос на сьогодні не є справді нацією.

В справі формування нації завжди важливу роль відігравала провідна верства народу, його еліта. І по сьогодні не маємо належно виробленого тлумачення цього поняття. Понад те, стикаємося зі значними спекуляціями

щодо цього в нашій країні. Зокрема, найбезчесніша, антиподна щодо українців певна верства в нашому суспільстві проголошує себе українською національною елітою.

Що ж таке еліта? Національна еліта, зокрема? Питання потребує досить глибокого і всебічного дослідження. Тому, не претендуючи на остаточну відповідь, торкнемося окремих аспектів проблеми. Гадається варто звернутися до етимології цього поняття. Слово «еліта» походить від французького «*elite*», що означає *краще, добірне*, яке в свою чергу походить від латинського «*eligo*» – вибираю.

Тлумачний словник «Словник української мови» тлумачить поняття «еліта» як найкращі екземпляри яких-небудь рослин, як найдоброякісніше сортове насіння, як найкращі тварини певної породи. Тобто це дещо таке, що вбирає в себе найкращі риси, властивості певного роду, певного ряду живих істот. Це те, що відображає закономірну, глибинну сутність представників певної природної окремішності, дещо найбільш досконале в цьому середовищі, їх якість. Таке розуміння подається щодо живих природних істот. І вже дещо інше говорить стосовно людської еліти. Тут під елітою переважно розуміють людей, що виділяються серед інших своїм суспільним становищем, розумом, здібностями. А досить часто тлумачиться як верхівка певного суспільства, як суспільна панівна верства. Отже, спостерігається відхід від первісного значення цього поняття. Особливо це помітно в різних теоріях елітаризму (Моска, Парето, інші), в побуті. Гадаю, це хибна позиція, бо вона дає підставу для різного тлумачення еліти, для тенденційного вибору ознак, за якими ту чи іншу групу людей проголошують елітою. Тут все залежить від інтересів та становища тих, що претендують на статус еліти і, відповідно, маніпуляцій їх прислужників-ідеологів. Тому, гадається, краще дотримуватися первісного розуміння еліти. Зокрема, поширювати його і на тлумачення національної еліти.

В справі розмови про еліту доводиться виділяти і відділяти еліту і масу, що зумовлюється практикою реального суспільного життя. Характер і форми відносин між елітою і масами далеко і не завжди однозначні. Це виразно спостерігається в історії України. Слабкість, а то й відсутність української еліти, справді провідної верстви українського народу, в різні історичні періоди унеможлилювали належне формування української нації. А в окремі періоди спричиняли до втрати Україною незалежності. А відбувалося це через те, що маси ще не дозріли і не усвідомлювали належно своєї національної окремішності, а еліта в належній мірі не сформувалася, часом втрачалися її паростки без підтримки мас. Що ж до панівної верстви в Україні, яка претендувала бути самостійним господарем на нашій землі, то вона частіше за все (за окремими винятками) відходила від ідеї незалежності, державності в бік чистої користі. А маси, бачучи в них визискувачів, не довіряли їм, бачили в них соціальних ворогів.

В кінці XVIII, в XIX, XX ст. ідея державності, національне самоусвідомлення українців визріває в середовищі української інтелігенції. Та надто не-

чисельною і слабкою була ця передова, патріотична верства. Не зуміли вони належно згуртувати, об'єднати український народ. Тим паче, що Російська імперія нищила представників української еліти як творців і носіїв духовності, добре усвідомлюючи, що народ, не маючи духовного осердя, перетворюється в натовп, бездуховну юрбу. Російські окупанти (царські і більшовицькі) добре розуміли, що багатомільйонний, але темний народ легше тримати в покорі, ніж хоч і нечисельну, але інтелектуальну і активну групу людей, які усвідомлюють свою національну ідентичність і здатні вплинути і зорганізувати людей до боротьби за волю, за свою державність, за національну гідність.

В сучасній Україні виник особливий суспільний прошарок, який складається з особистостей з не досить високим рівнем інтелекту, але амбітних і діяльних, позбавлених таких моральних рис, як честь, совість і гідність. Свої власні інтереси вони ставлять понад загальні, народні. За роки незалежності ця категорія людей фантастично розбагатіла за рахунок розкрадання державної власності, пограбування і експлуатації українського народу. Прагнучи утвердити і узаконити своє становище, ця паразитична верства ринула у владу і проголосила себе елітою, водночас висловлюючи відверту зневагу до українського народу, його мови, культури, соціального становища, його майбутньої долі. Те, що не зустріли вони належного спротиву не є, на жаль, дивиною. Бо у пострадянських людей (з викривленим світоглядом у більшості) не було належного поводиря – справжнього творця і носія української національної ідеї – української національної еліти.

Отже, нині належить плекати, формувати національну еліту, формувати націю.

Т. О. Дроздова
ЧДТУ

ОРИГІНАЛЬНИЙ ФІЛОСОФСЬКИЙ ТЕКСТ У СТРУКТУРІ КУРСУ ФІЛОСОФІЇ

*Орудием научения может явиться оригинал
в руках читателя, который читает.
Соприкосновение с оригиналом есть
единственная философская учеба.*

М. Мамардашвили

Чи можна навчити філософії? Чи потрібно у вищих студентах нефілософських спеціальностей «вивчати» філософію? Якщо потрібно, то яку філософію? Як співвіднести виклад філософської пропедевтики з історією філософії? Ці питання впродовж століть дискутувалися як у суспільстві, так і у середовищі самих філософів, але одностайності не було, остаточного вирі-